

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ЗЕЛЕН ПАКТ ВЪРХУ СЕЛСКОСТОПАНСКИЯ СЕКТОР В ЕС

Снежана Благоева, snezhi.blagoeva@gmail.com
Докторант, Институт по аграрна икономика, София

Резюме: Европейският зелен пакт е нова стратегия за цялостно развитие на ЕС, чийто хоризонтален характер води до създаването на регулации и изисквания, засягащи едновременно няколко икономически сектора и политики. Оценката на ефекта на Зеления пакт върху селскостопанския сектор изисква поглед върху общата картина, създадена след неговото приемане. Целта на разработката е да направи преглед на отделните елементи на Зеления пакт и регулациите, основаващи се на него, за да се открият потенциалните ефекти върху селскостопанския сектор. При обследването на ефектите трябва да се вземе предвид не само директното въздействие върху производството, износа, конкурентоспособността и доходите на фермерите и върху цените и достъпността на храните. Трябва да се отчете и приносът на земеделието по отношение на климата, природните ресурси и биоразнообразието.

Ключови думи: Европейски зелен пакт, Стратегия „От фермата до трапезата“, Обща селскостопанска политика на ЕС

JEL: Q18

PRELIMINARY EVALUATION OF THE EFFECT OF THE EUROPEAN GREEN DEAL ON THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE EU

Snezhana Blagoeva, snezhi.blagoeva@gmail.com
PhD Student, Institute of Agrarian Economics

Abstract: The European Green Deal is a new strategy for the overall development of the EU, which horizontal nature leads to the creation of regulations and requirements simultaneously affecting several economic sectors and policies. Assessing the effect of the Green Deal on the agricultural sector requires looking at the overall situation created since its adoption. The purpose of the article is to review the individual elements of the Green Deal and the regulations based on it, in order to identify the potential effects on the agricultural sector. The assessment should consider not only the direct impact on production, exports, competitiveness and farmers' incomes, but also on food prices and food availability. The contribution of agriculture to climate, natural resources and biodiversity should also be taken into account.

Key words: The European Green Deal, Farm to Fork Strategy, EU Common Agricultural Policy

JEL: Q18

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ЗЕЛЕН ПАКТ ВЪРХУ СЕЛСКОСТОПАНСКИЯ СЕКТОР В ЕС

Снежана Благоева, snezhi.blagoeva@gmail.com
Докторант, Институт по аграрна икономика, София

Въведение и методология¹

Европейският зелен пакт е приет, за да даде нова насока за цялостно развитие на Европейския съюз (ЕС), поставяйки акцент върху борбата с климатичните промени, опазването на околната среда и природните ресурси, ангажирайки всички политики на Съюза за постигане на поставените цели. Зеленият пакт прилага холистичен подход, който предполага приемането на редица секторни стратегически документи и множество нормативни актове, конкретизиращи поставените цели в нормативни изисквания. Хоризонталният характер на поставените в пакта цели води до приемането на редица документи на ниво ЕС, създаващи регулации и изисквания, засягащи едновременно няколко икономически сектора и политики. Оценката на въздействието на Зеления пакт върху селскостопанския сектор изисква преглед не само на стратегическите и нормативните документи, приети по отношение на сектора. Необходимо е да се погледне общата картина, създадена след приемането на Зеления пакт, изискванията и целите, поставени на пръв поглед към други икономически области, които обаче косвено засягат и сектора на селското стопанство.

Целта на настоящата разработка е да представи цялостен преглед на Съобщението на Европейската комисия (ЕК) за Зеления пакт на ЕС и всички стратегически и правни документи, които са приети или са в процес на приемане за реализиране на целите на пакта. Разработката прави задълбочен преглед на отделните елементи на съобщението и основните инициативи на Комисията, основаващи се на пакта. Особено внимание се обръща на стратегическите и нормативни документи в областта на земеделието, както и инициативи на ЕК в други сектори, които имат въздействие върху аграрния сектор. Представен е анализ на потенциалния ефект на Зеления пакт върху селскостопанското производство и търговия, доходите на фермерите и цените на храните. В оценката на въздействието върху селскостопанския сектор са взети предвид констатациите и изводите в редица анализи, изготвени от научно-изследователски колективи и други институции, изследващи различни аспекти на ефектите на Зеления пакт. Анализите представят по един обективен и многостранен начин потенциалните въздействия, дават количествени и качествени оценки, а различният ъгъл и приложими методики на изследванията позволяват получаването на широка картина на потенциалните въздействия на пакта върху селското стопанство.

Методическият подход, използван в материала, е свързан преди всичко с качествен анализ на съдържанието на стратегическите и нормативни актове на ниво ЕС. Анализът на документите включва преглед както на стратегическите документи, приети от ЕК, така и на нормативните актове, разработени от ЕК и приети или в процес на приемане от Съвета на ЕС и Европейския парламент. В допълнение е включен преглед и анализ на аналитични разработки, базирани на качествени и количествени данни и прогнози относно развитието на

¹ Материалът е подготвен със съдействието на проект „Механизми и форми на аграрното управление в България”, финансиран от Фонд „Научни изследвания”

селскостопанския сектор в ЕС и в световен мащаб в условията на прилагане на Европейския зелен пакт.

1. Европейски зелен пакт

На 11 декември 2019 г. Комисията прие съобщение относно „Европейския зелен пакт“. Зеленият пакт е отговорът на ЕС на предизвикателствата, свързани с климата и околната среда, пред които е изправен светът – затопляне на атмосферата и изменение на климата, загуба на биоразнообразие, замърсяване и унищожаване на гори и океани. ЕК обяви Зеления пакт като новата стратегия за растеж на ЕС, която има за цел да превърне Съюза в справедливо и проспериращо общество с модерна, ресурсно-ефективна и конкурентоспособна икономика, която през 2050 г. няма нетни емисии на парникови газове и икономическият растеж е отделен от използването на ресурси. Същевременно ще се защити, съхрани и увеличи природният капитал на ЕС и здравето и благосъстоянието на гражданите от рискове и въздействия, свързани с околната среда (ЕК, 2019).

Амбицията на ЕК е трансформация на цялата икономика и общество и насочването им по един по-устойчив път, при справедлив и приобщаващ преход, който поставя хората на първо място и обръща специално внимание на регионите, индустриите и работниците, които ще бъдат изправени пред най-големите предизвикателства. Това ще изисква не само публични инвестиции, но и усилия за насочване на частния капитал към действия в областта на климата и околната среда.

Тъй като изменението на климата и загубата на биоразнообразие са глобални явления, които не са ограничени от национални граници, ЕС ще насочи усилия за изграждане в международен план на финансова система, която подкрепя устойчиви решения и за мобилизиране на съседни и партньорски държави да се присъединят към устойчивия път на развитие.

1.1. Основни мерки, заложи като част от Зеления пакт на ЕС

Очакванията, заложи в Европейския зелен пакт, са всички политики на ЕС да допринесат за целите на пакта – осигуряване на чиста енергия в икономиката, индустрията, производството и потреблението, инфраструктура, транспорт, агро-хранителния сектор, строителството, данъчното облагане и социалните програми. За постигане на целите ще се разчита не само на приемане на нови мерки и регулации, но и на по-ефективно прилагане на действащото законодателство и политики на ЕС, свързани със Зеления пакт.

Основен фокус в Зеления пакт на ЕС е *определянето на цели на ЕС в областта на климата за 2030 г. и 2050 г.* и предприемане на редица мерки за постигането им. Законът на ЕС за климата беше приет през юли 2021 г. Регламентът облича в законова форма целта, заложи в Европейския зелен пакт за постигане на неутралност на икономиката и обществото на ЕС по отношение на климата до 2050 г. Това означава постигане на нетна нулеви емисии на парникови газове за страните от ЕС като цяло. Всички политики на ЕС и всички сектори на икономиката и обществото следва да допринесат за постигането на целта, като селското и горското стопанство се разглеждат сред секторите с най-голям потенциал. Законът определя и междинната цел за намаляване на нетните емисии на парникови газове с най-малко 55% до 2030 г., в сравнение с нивата от 1990 г.

Други инструменти за постигане на климатична амбиция в пакта са прегледът на системата за търговия с емисии, включително разширяване на европейската

търговия с емисии към нови сектори, определяне на цели на държавите членки (ДЧ) за намаляване на емисиите в сектори, извън системата за търговия с емисии, преглед на Регламента относно земеползване, промяна на земеползването и горското стопанство (LULUCF), както и преразглеждане на Директивата за енергийното данъчно облагане.

Тези мерки целят ефективното ценообразуване на въглеродните емисии в цялата икономика, насърчаване промени в поведението на потребителите и бизнеса и увеличаване на устойчивите публични и частни инвестиции. Очакванията са за постигане на засилен ефект от взаимната допълняемост и съгласуваност на отделните инструменти.

Ако международните партньори не споделят същата амбиция като ЕС, съществува риск от изтичане на въглерод чрез прехвърляне от ЕС към други страни с по-ниска амбиция за намаляване на емисиите или замяна на продуктите, произведени в ЕС с внос, който има по-интензивен въглероден отпечатък. В този случай няма да има намаление на глобалните емисии. Механизмът за корекция на въглеродните емисии на границите се очаква да намали риска от изтичане на въглерод, като гарантира, че цената на вноса отразява по-точно въглеродното съдържание в него.

В пакта е заложен *преход към чиста енергия* чрез широко използване на възобновяеми източници и постепенно премахване на въглищата и декарбонизиращия газ. Същевременно трябва да се работи за повишаване на енергийната ефективност на икономиката и да се постигне пълна интеграция на европейския енергиен пазар. От ДЧ се очаква да преразгледат своите енергийни и климатични планове и да определят достатъчно амбициозни национални цели, допринасящи към целите на ниво ЕС, заложиени в пакта.

Съществена предпоставка за реализирането на целите на пакта е *мобилизирането на индустрията за чиста и кръгова икономика* и използване на наличния потенциал за технологии с ниски емисии, устойчиви продукти и услуги. През март 2020 г. Комисията прие Нова индустриална стратегия за Европа, за да помогне на индустрията на ЕС да осъществи двойния преход към климатична неутралност и цифрово лидерство (ЕК, 2021). Стратегията има за цел да стимулира конкурентоспособността на Европа и нейната стратегическа автономия в съществуващата динамична геополитическа ситуация и нарастваща глобална конкуренция. Стратегията беше актуализирана през май 2021 г., за да се отчетат новите обстоятелства след COVID-19 кризата и адекватно да подпомогне трансформацията към по-устойчива, дигитална и глобално конкурентна икономика. В допълнение, през март 2020 г. Комисията прие нов План за действие за кръгова икономика (SEAP), чиято цел е намаляване на натиска върху природните ресурси и създаване на устойчив растеж и работни места (ЕК, 2020). Планът обхваща целия жизнен цикъл на продуктите, насърчава процесите на кръговата икономика, устойчивото потребление, избягване генерирането на отпадъци и стимулира запазване на използваните ресурси в икономиката възможно най-дълго.

Друг фокус в документа е *преминаване към строителство и саниране по енергийно и ресурсно ефективен начин*, като се отчита, че изграждането, използването и обновяването на сградите изисква значителни количества енергия и минерални ресурси и същевременно се консумират 40% от използваната енергия. В перспектива ЕК ще работи за включването на емисиите от сгради в европейската търговия с емисии.

На следващо място се цели *преминаване към устойчива и интелигентна мобилност*, тъй като транспортът представлява една четвърт от емисиите на парникови газове в ЕС и те продължават да нарастват. За постигане на климатична неутралност е необходимо 90% намаление на емисиите от транспорта до 2050 г. На 9 декември 2020 г. Европейската комисия прие Стратегия за устойчива и интелигентна мобилност, определяща стъпките за трансформиране на транспортната система на ЕС в съответствие с Европейския зелен пакт, допълнена с план за действие с конкретни мерки, които да бъдат приети през следващите години (ЕК, 2020). В стратегията Комисията поставя като цел намаляване на зависимостта от изкопаемите горива чрез замяна на съществуващите превозни средства с такива с ниски и нулеви емисии и увеличаване на използването на възобновяеми и нисковъглеродни горива. Същевременно се цели увеличаване използването на по-малко замърсяващите видове транспорт и прехвърляне на значителна част от товарния превоз по шосе (75%) към железопътен транспорт и вътрешни водни пътища.

Стратегията „От фермата до трапезата“, представена от ЕК през май 2020 г., е най-важната инициатива за агро-хранителния сектор, чиято базова цел е гарантиране на прехода към справедлива, здравословна и екологична хранителна система. Агро-хранителният сектор гарантира продоволствена сигурност за над 400 милиона граждани на ЕС чрез предоставянето на качествена и безопасна храна, но същевременно е важен източник на доходи, особено за селските райони и има значително въздействие върху околната среда. В стратегията обаче ЕК отбелязва, че около една трета от емисиите на парникови газове в света идват от хранителните системи, а настоящият хранителен модел има вредно въздействие върху здравето на хората и води до наднормено тегло на над 50% от възрастното население в Европа.

Стратегията определя как селското стопанство и хранителната индустрия ще допринесат за постигане на целта за климатична неутралност до 2050 г. и настоящата продоволствена система на ЕС ще се пренасочи към устойчив модел на функциониране. Целта е трансформиране на продоволствената система на ЕС, така че да се намали нейният екологичен отпечатък, да се засили устойчивостта срещу кризи и да се продължи осигуряването на здравословна и достъпна храна и за бъдещите поколения. Основните цели, дефинирани в стратегията, са:

- осигуряване на достатъчно, достъпна и питателна храна;
- намаляване с 50% на употребата на пестициди и торове и продажбите на антимикробни средства;
- увеличаване на дела на земеделската земя, предназначена за биологично производство;
- насърчаване на по-устойчива консумация на храни и здравословни диети;
- намаляване на загубата на храна и отпадъците;
- борба с измамите с храни във веригата на доставки;
- подобряване на хуманното отношение към животните.

Опазване и възстановяване на екосистемите и биоразнообразието ще се реализира чрез прилагането на приетата от ЕК на 20 май 2020 г. Стратегия на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г. Стратегията се определя като цялостен и дългосрочен план за защита на природата и обръщане на процеса на деградация на екосистемите (ЕК, 2020). Стратегията поставя целта за възстановяване на биоразнообразието на Европа до 2030 г. и съдържа конкретни действия и ангажименти. Стратегията предвижда поставянето на обвързващи цели за ДЧ за

възстановяване на увредените екосистеми и реки, подобряване на състоянието на защитените местообитания и видове, връщане на опрашители в земеделските земи, намаляване на замърсяването, озеленяване на градове, засилване на екологичното земеделие и подобряване на състоянието на горите. Стратегията предвижда ЕС да разшири съществуващите зони Натура 2000 и да стартира план за възстановяване на деградиралите екосистеми до 2030 г. и тяхното устойчиво управление, като се обърне внимание на ключовите двигатели на загубата на биоразнообразие. Стратегията инкорпорира усилията на ЕС да даде пример за справяне с глобалната криза на биологичното разнообразие като гарантира, че действията на ЕС няма да доведат до обезлесяване в други региони на света.

В допълнение, на 14 юли 2021 г. ЕК публикува новата Стратегия на ЕС за горите за 2030 г. като важна част от усилията за намаляване на емисиите на парникови газове с поне 55% до 2030 г. В стратегията Комисията излага редица мерки за увеличаване на площите с гори и подобряването на тяхната устойчивост на предизвикателства като изменението на климата, като същевременно се подкрепят общности, чийто поминък зависи от горското стопанство (ЕК, 2021).

За създаването на среда без токсични вещества през май 2021 г. ЕК прие план за действие „Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“. С плана се създават предпоставки за по-добро наблюдение, докладване, предотвратяване и коригиране на замърсяването от въздуха, водата, почвата и детайлен преглед на политиките и тяхното прилагане в ДЧ (ЕК, 2021). Планът предлага интегрирана визия за 2050 г. за свят, в който замърсяването е намалено до нива, които вече не са вредни за човешкото здраве и естествените екосистеми, както и стъпките за постигането им. Планът обединява всички релевантни политики на ЕС за справяне и предотвратяване на замърсяването, със специален акцент върху това как да се използват цифрови решения.

Финансирането на изпълнението на целите на Зеления пакт за 2030 г. ще изисква, по оценки на Комисията, 260 милиарда евро допълнителни годишни инвестиции. През януари 2020 г. ЕК прие Съобщението за инвестиционен план за устойчива Европа (Европейски инвестиционен план за Зеления пакт), който се очаква да мобилизира поне 1 трилион евро в устойчиви инвестиции през настоящото десетилетие (ЕК, 2020). Като част от плана се прилага т.нар. Механизъм за справедлив преход, който следва да мобилизира най-малко 100 милиарда евро инвестиции през периода 2021-2027 г. в подкрепа на работниците и гражданите на регионите, които са най-засегнати от прехода.

В допълнение, всички програми на ЕС трябва да допринасят с поне 25% от финансирането си за целите, свързани с климата. Допълнителни средства от бюджета на ЕС могат да се осигурят чрез допълнителни финансови източници от неререциклирани отпадъци от пластмасови опаковки и разпределяне на 20 % от приходите от системата за търговия с емисии на ЕС. Най-малко 30% от фонда InvestEU ще допринесе за борбата с изменението на климата.

Частният сектор има ключова роля за финансирането на зеления преход. През юли 2021 г. Европейската комисия прие Стратегия за финансиране на прехода към устойчива икономика като цялостен пакет от мерки за подпомагане на подобряването на паричния поток за финансиране на прехода към устойчива икономика (ЕК, 2021). Очаква се принос и от националните бюджети чрез пренасочване на публичните инвестиции, потребление и данъчно облагане към зелени приоритети и недопускане на вредни субсидии.

Европейският зелен пакт поставя основата на новата цялостна ориентация и политика на ЕС към постигане на набелязаните високи екологични и климатични

цели. Пактът обхваща значителна част от обществените отношения и сектори на икономиката. В общ план повечето от целите и инструментите за тяхното постигане включват елементи, имат пряко или допълващо отношение към селскостопанския сектор и създават сериозни очаквания за принос от сектора за постигане на набелязаните цели: значителен потенциал на земеделието да допринесе за общото намаляване на емисиите на парникови газове чрез редуциране на преките емисии и увеличаване на поглъщанията, принос за развитие на биоикономиката и кръговата икономика и потенциал за осигуряване на енергия от възобновяеми източници, намаляване на замърсяването на природните ресурси като води и почви, принос за опазване на екосистемите и биоразнообразието и преминаването към устойчиви хранителни системи, гарантиращи безопасна и полезна храна, произведена и достигаща до потребителите по устойчив начин. Същевременно трябва да се държи сметка за въздействието на постигането на целите върху производствения потенциал и конкурентоспособността на земеделския сектор.

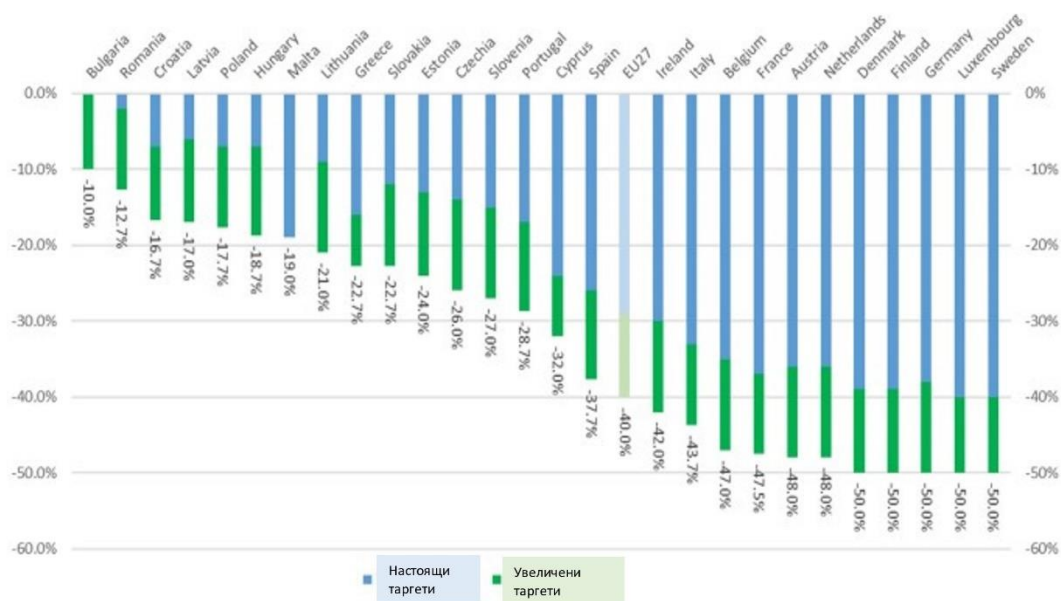
1.2 Подготвени за цел 55

Като продължение на Зеления пакт, на 14 юли 2021 г. ЕК прие съобщението си „Подготвени за цел 55“: постигане на целта на ЕС в областта на климата до 2030 г. по пътя към неутралност по отношение на климата“. Целта на пакета от мерки е да направи политиките на ЕС в областта на климата, енергетиката, земеползването, транспорта и данъчното облагане съответстващи за постигане на целите за намаляване на нетните емисии на парникови газове с поне 55% до 2030 г., в сравнение с нивата от 1990 г., като предпоставка Европа да се превърне в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. (ЕК, 2021)

Създаденият Социален климатичен фонд ще предоставя специално финансиране на ДЧ в подкрепа на гражданите, които са най-засегнати или изложени на риск от енергийна бедност или мобилност, от въвеждането на механизма за търговия с емисии в автомобилния транспорт и сградите или на увеличението на цените на изкопаемите горива по време на прехода. Фондът за социален климат ще осигури за периода 2025-2032 г. 72,2 милиарда евро в бюджета на ЕС от новата система за търговия с емисии. Това ще позволи на ДЧ да подкрепят уязвими домакинства с ниски и средни доходи, потребители на транспорт и микропредприятия, засегнати от въздействието на разширяването на търговията с емисии към строителството и транспорта, както и подкрепа за инвестиции за повишаване на енергийната ефективност и обновяване на сгради. Фондът също ще финансира достъпа до мобилност с нулеви и ниски емисии.

Важна част от „Подготвени за цел 55“ е укрепването на Системата за търговия с емисии (СТЕ) на ЕС и нейното прилагане към нови сектори, в които липсват намаления на емисиите. Опитът от последните 16 години показва, че търговията с емисии е високоефективен механизъм за намаляване на емисиите по рентабилен начин, а приходите, които генерира, могат да се използват за подпомагане на прехода към по-чисто производство и за стимулиране на иновациите. На 14 юли 2022 г. ЕК публикува законодателно предложение за преразглеждане на Системата за търговия с емисии на ЕС и нейното привеждане в съответствие с целта 55% намаление на нетните парникови газове в ЕС чрез намаляване на емисиите от секторите, които са част от механизма и включването на морския транспорт в механизма. Същевременно се въвежда механизмът за корекция на въглеродните емисии на границите, за да се намали рискът от изтичане на въглеродни емисии към държави с по-ниски климатични цели.

С проекта за ревизия на Регламента за споделяне на усилията (ESR), за да се постигне общата цел на ЕС за намаляване на емисиите до 2030 г., Комисията предлага да се намалят емисиите съгласно ESR с най-малко 40 % в сравнение с нивата от 2005 г., което увеличава с 11% съществуващата в момента цел за 29% намаление на емисиите. Механизмът ESR определя национални цели за ДЧ за намаляване на емисиите от автомобилния транспорт, отоплението на сградите, селското стопанство, малките промишлени инсталации и управлението на отпадъците.

Фигура 1. Предложение на ЕК относно цели за намаляване на емисиите до 2030 г. за всяка държава членка

Източник: ЕК

Националните цели са съобразени със спецификите на ДЧ и началната точка, от която всяка държава започва работа по постигане на новите цели.

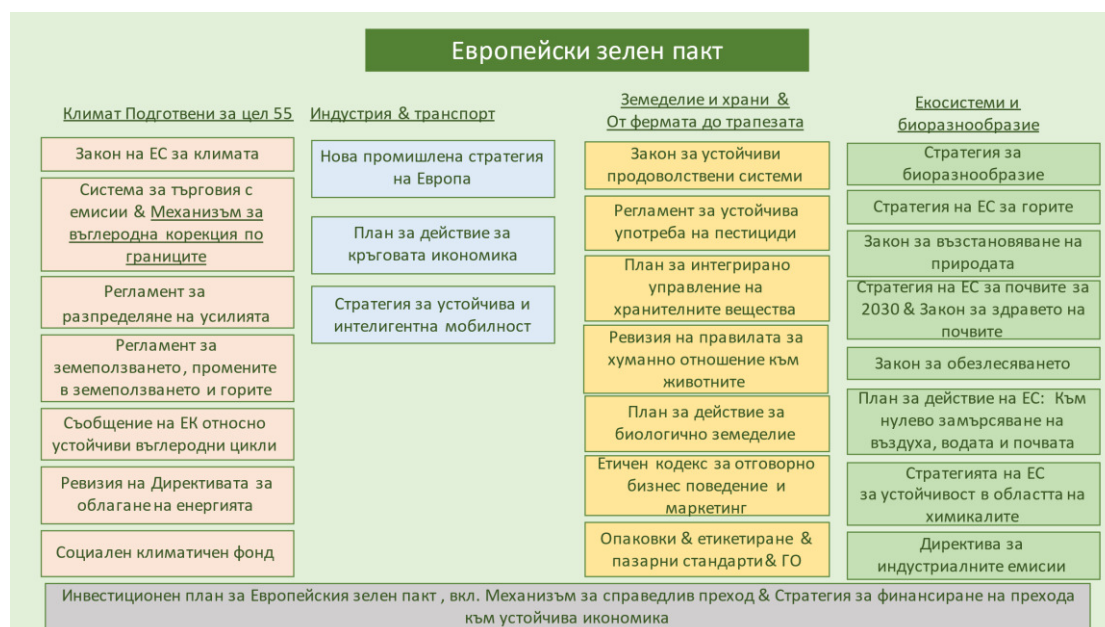
Виждането на ЕК е, че кризите на климата и биоразнообразието не могат да се разглеждат отделно. Възстановяването на природата и биоразнообразието са от съществено значение за усвояването и съхраняването на повече въглерод. Затова е необходимо да се увеличи капацитетът на горите, почвите, влажните зони и торфищата, океаните и водните тела в ЕС да поглъщат и задържат въглерод. Изменението, предложено от ЕК на Регламента за земеползването, промяна в земеползването и горите (LULUCF), предвижда по-големи амбиции за разширяване на естественото поглъщане на въглерод в ЕС, което е от ключово значение за балансиране на емисиите и постигане на климатична неутралност. Предложението има за цел да увеличи качеството и количеството на горите и другите естествени въглеродни поглъщатели в ЕС. Проектът предвижда нетно поглъщане на парникови газове в сектора на LULUCF от 310 милиона тона еквивалент на CO₂ до 2030 г. и конкретни национални цели, които да допринесат за общата цел.

Другите инструменти за постигане на целите до 2030 г., които ЕК предлага, са Стратегията на ЕС за горите, Стратегията за почвата, Регламентът за

възстановяване на природата и предложението за сертифициране на въглеродните поглъщания.

На практика пакетът „Подготвени за цел 55“ доразвива и дори засилва целите по отношение постигането на климатична неутралност, поставени от Зеления пакт. Същевременно привежда целите, поставени на ниво ЕС, на национално ниво, с очакванията от страна на ДЧ да предприемат всички необходими национални мерки за постигане на националните таргети. Очакванията относно селскостопанския сектор са фокусирани не само към намаляване на емисиите, особено от животновъдството, обработката на почвите и използването на торове, но и към засилване на поглъщанията, отчитайки, че земеделието е от малкото сектори с възможности за принос към намаляване на емисиите, превишаващ ефекта от редукция на емисиите.

Систематизирането на основните документи, заложи в Европейския зелен пакт и „Подготвени за цел 55“, позволява да бъдат погледнати в единство и същевременно да се видят множеството потенциални връзки и зависимости между отделните области и документи.

Фигура 2. Схема на основните стратегически и нормативни документи, приети в изпълнение на Зеления пакт
Източник: Авторска схема

Трябва да се има предвид, че структурирането на документите в схемата в 4 категории – климат, индустрия и транспорт, земеделие и храни и околна среда, е условно. Например повечето актове, класифицирани в категорията околна среда, имат пряко въздействие върху земеделското производство и разчитат на средства от ОСП за реализация на целите, заложи в тях. Регламентът за земеползването, промяна на земеползването и горите, приет като част от мерките за постигане на климатична неутралност, поставя цели за повишаване на въглеродните поглъщания, което се очаква да се постигне преди всичко чрез промени в земеделската дейност и горското стопанство. Схемата за сертифициране на поглъщанията на въглерод е хоризонтална, приложима за всички сектори,

включително земеделието. Промените в Директивата за индустриалните емисии поставя по-високи изисквания по отношение на емисиите за животновъдните стопанства и ги разширява към нов подсектор – говедовъдството. Примерите могат да бъдат многобройни. Затова е от изключителна важност документите да бъдат разглеждани в цялост и взаимна обвързаност.

2. Стратегия „От фермата до трапезата“

Стратегията „От фермата до трапезата“ се счита за сърцето на Зелената сделка и е сред основните инструменти на ЕС за постигане на целите на ООН за устойчиво развитие. Тя разглежда предизвикателствата пред устойчивите хранителни системи и определя преминаването към устойчива хранителна система като правилния път за постигане на екологични, здравни и социални ползи и устойчиви икономически резултати.

Продоволствените системи се считат за двигатели на изменението на климата и влошаването на околната среда. Затова стратегията определя необходимостта от намаляване на зависимостта от пестициди и антимикробни средства, намаляване на излишното торене, увеличаване на биологичното земеделие, подобряване на хуманното отношение към животните и обръщане на тенденцията за загуба на биологично разнообразие. Стратегията определя подхода, който гарантира, че селското стопанство, рибарството и аквакултурите, както и хранителните вериги, допринасят за климатичната неутралност до 2050 г. Успешният преход изисква промяна и в диетите на хората, промяна на моделите на потребление и ограничаване на хранителните отпадъци.

ЕК признава, че завишаването на изискванията за устойчивост в продоволствената система на ЕС трябва да бъде придружено от политики, които спомагат за повишаване на стандартите в световен мащаб, за да се избегне износ на неустойчиви практики.

Целите на стратегията са да се намали екологичният и климатичният отпечатък на продоволствената система на ЕС, да се засили нейната устойчивост, да се гарантира продоволствена сигурност в условията на изменение на климата и загуба на биологично разнообразие, което изисква гарантиране, че продоволствената верига има неутрално или положително въздействие върху околната среда, че предоставя достатъчна, питателна, устойчива храна, която е достъпна, като най-устойчивата храна става и най-достъпна чрез генериране на по-справедлива икономическа възвръщаемост във веригата на доставки.

Преходът към устойчиви хранителни системи ще се осигури чрез законодателно предложение на Комисията за рамков Закон за устойчиви продоволствени системи. Законът се очаква да гарантира съгласуваност на политиките на европейско и национално ниво, интегриране на устойчивостта във всички политики, свързани с храните, и укрепване на устойчивостта на продоволствените системи. Комисията ще предложи общи дефиниции и общи принципи и изисквания за устойчиви хранителни системи и храни и също така ще разгледа отговорностите на всички участници в хранителната система. В съчетание със сертифициране и етикетирание на показателите за устойчивост на хранителните продукти, рамката ще стимулира операторите постепенно да повишават стандартите за устойчивост за всички хранителни продукти, пуснати на пазара на ЕС.

Регулаторна рамка за сертифициране на поглъщанията на въглерод, кръговата био-базирана икономика са сред новаторските подходи, които ще се предложат на фермерите за преход към устойчива и неутрална по отношение на

климата икономическа дейност, източник на допълнителни доходи и създаване на нови работни места.

Законодателството на ЕС за устойчивата употреба на пестициди е в процес на преразглеждане, за да се намалят цялостната употреба и риск от химически пестициди и употребата на по-опасни пестициди. Използването на химически пестициди в селското стопанство допринася за замърсяването на почвата, водата и въздуха, загубата на биологично разнообразие и може да навреди на нецелесъобразни растения, насекоми, птици, бозайници и земноводни. Новият регламент укрепва разпоредбите относно интегрираното управление на вредителите и насърчава по-широкото използване на безопасни алтернативни начини за защита на реколтата от вредители и болести. Интегрираното управление на вредителите ще насърчи използването на алтернативни техники за контрол, като ротация на културите и механично плевене, и ще бъде един от основните инструменти за намаляване на употребата и зависимостта от химични пестициди като цяло и употребата на по-опасни пестициди по-специално. Ще се работи за улеснено пускане на пазара на пестициди, съдържащи биологично активни вещества.

Предложението на Комисията за Регламент относно устойчивата употреба на пестициди включва: 1) Правно обвързващи цели на ниво ЕС за намаляване с 50% на употребата и риска от химически пестициди, както и на употребата на по-опасните пестициди до 2030 г. Очаква се държавите членки да определят свои национални цели за намаляване в рамките на определени параметри, за да гарантират, че в ЕС се постигат широки цели. 2) Мерки, гарантиращи че всички фермери и други професионални потребители на пестициди практикуват интегрирано управление на вредителите, което се фокусира върху превенцията на вредителите и дава приоритет на алтернативните методи за контрол на вредителите, като химическите пестициди се използват само като крайна мярка. 3) Забрана за всички пестициди в чувствителни зони - ЕК предлага използването на всички пестициди да бъде забранено на места като градски зелени площи, включително обществени паркове или градини, детски площадки, площадки за отдих или спорт, обществени пътеки, както и защитени зони в съответствие с Natura 2000 и всяка екологично чувствителна зона да бъде запазена за застрашени опрашители.

Комисията също така ще предприеме действия за намаляване на загубите на хранителни вещества с поне 50%, като същевременно гарантира, че няма влошаване на почвеното плодородие. Това ще намали употребата на торове с най-малко 20% до 2030 г. ЕК ще разработи интегриран план за действие за управление на хранителните вещества за справяне със замърсяването с хранителни вещества при източника и за повишаване на устойчивостта на животновъдния сектор. ДЧ се насърчават да включат в своите стратегически планове за ОСП мерки като инструменти за устойчиво управление на хранителни вещества, инвестиции, консултантски услуги и използването на космически технологии на ЕС.

Стратегията поставя като цел намаляване на общите продажби в ЕС на антимикробни средства за селскостопански животни и аквакултурите с 50% до 2030 г. Новите регламенти относно ветеринарномедицинските продукти и медикаментозните фуражи предвиждат широк набор от мерки за подпомагане на постигането на тази цел и насърчаване на принципа „Едно здраве“. По-доброто хуманно отношение към животните подобрява здравето на животните и качеството на храната, намалява нуждата от лекарства и може да помогне за опазването на биологичното разнообразие. Затова се предвижда преглед на законодателството, включително относно транспортирането и клането на

животни. За да се защитят по-добре растенията от нововъзникващи вредители и болести, фитосанитарните правила за внос на растения и мониторинг ще бъдат укрепени.

Очаква се ДЧ да въведат мерки за насърчаване на биологичното земеделие, тъй като има положително въздействие върху биоразнообразието, създава работни места, привлича млади фермери и потребителите признават неговата стойност. ЕК прие План за действие относно биологичното земеделие като насочващ документ, подпомагащ ДЧ да стимулират както предлагането, така и търсенето на биологични продукти, за повишаване на доверието на потребителите и постигане на целта за използване на най-малко 25% от земеделската земя в ЕС за биологично земеделие до 2030 г. (ЕК, 2021)

Хранително-вкусовата промишленост също се очаква да допринесе за намаляване на цялостния екологичен отпечатък на продоволствената система чрез увеличаване на наличността и достъпността на здравословни, устойчиви хранителни предложения. За да насърчи това, на 5 юли 2021 г. беше въведен Етичният кодекс на ЕС за отговорен бизнес и маркетингови практики, определящ действия, които преработвателите на храни, оператори на продоволствени услуги и търговци на дребно могат доброволно да предприемат, за да подобрят своята устойчивост.

Законодателството относно опаковките на храни предстои да бъде преразгледано, за да се подобри безопасността на храните и общественото здраве (чрез намаляване на употребата на опасни химикали), да се подпомогне използването на иновативни и устойчиви решения за опаковане, като се използват щадящи околната среда, повторно използвани и рециклируеми материали, които допринасят за намаляване на хранителните отпадъци.

Моделите на консумация на храни в ЕС се считат за неустойчиви както от здравна, така и от екологична гледна точка. Преминването към повече растителна диета, с по-малко червено и преработено месо и с повече плодове и зеленчуци, ще намали рисковете от животозастрашаващи заболявания, както и отрицателното въздействие на продоволствените системи върху околната среда. За да даде възможност на потребителите да правят информиран, здравословен и устойчив избор на храни, Комисията предстои да публикува предложение за хармонизирано задължително етикетиране на хранителните стойности на лицевата страна на опаковката, разширяване на задължителните указания за произход на продуктите, и устойчива рамка за етикетиране, която да обхваща хранителните, климатичните, екологичните и социалните аспекти на хранителните продукти.

Намаляването на загубата на храни и отпадъци е от ключово значение за постигане на устойчивост. Използвайки нова методология за измерване на хранителните отпадъци и данните от държавите членки, ЕК ще определи базова линия и ще предложи правно обвързващи цели за намаляване на хранителните отпадъци в целия ЕС, като същевременно ще интегрира предотвратяването на загубата на храна и разхищението в други политики на ЕС.

Стратегията „От фермата до трапезата“ е всеобхватен стратегически документ, обхващащ целите, които трябва да бъдат постигнати и действията, които трябва да са предприети по цялата верига от първичното земеделско производство до крайния потребител. Конкретизирането на таргетите и конкретните задължения за ДЧ ще се реализира чрез серия от нормативни актове, които са в процес на подготовка и приемане. Едва след приемането на всички

предвидени регулаторни актове ще може да се направи пълната оценка на въздействието върху земеделския сектор.

3. Стратегията за биоразнообразие

Със стратегията за биологичното разнообразие ЕС си поставя за цел да бъде световен лидер в преодоляването на загубата на биологично разнообразие чрез въвеждане на рамка от мерки, за да се гарантира, че до 2050 г. екосистемите са възстановени, устойчиви и адекватно защитени. Опазването и възстановяването на природата ще изисква принос от всички страни - гражданите, предприятията, социалните партньори, научните изследователи, при партньорство между местно, регионално, национално и европейско ниво.

Счита се, че настоящата мрежа от защитени територии, включително тези под строга защита, не е достатъчно голяма, за да запази биоразнообразието. Затова в стратегията се определя, че най-малко 30% от сушата и 30% от морето трябва да бъдат защитени в ЕС, което изисква поне 4% допълнително защитени територии на сушата и 19% за морските зони спрямо сегашното състояние. В рамките на тази цел трябва да се обърне специално внимание върху райони с много висока стойност или потенциал за биологично разнообразие, поставени под строга защита. Днес само 3% от сушата и по-малко от 1% от морските зони са строго защитени в ЕС. Това би означавало, че най-малко една трета от защитените зони – представляващи 10% от сушата на ЕС и 10% от морето в ЕС – трябва да бъдат строго защитени.

Всички останали девствени и стари гори в ЕС трябва да бъдат определени, картографирани, мониторирани и строго защитени. За постигане на ефект в световен мащаб е важно да се гарантира, че действията на ЕС няма да доведат до обезлесяване в други региони на света. Първичните и старите гори и други богати на въглерод екосистеми като торфища, пасища, влажни зони, трябва да бъдат защитени.

Особено внимание представляват целите, пряко свързани със земеделската дейност. Начинът на извършване на производствената дейност на фермерите се счита за жизненоважен по отношение на опазването на биоразнообразието. Фермерите са първите, които усещат последствията от загубата на биоразнообразие, но са и първите, които се възползват от възстановяването му. Тъй като съществуват селскостопански практики, които са ключов фактор за намаляване на биоразнообразието, в стратегията се набляга на важноста фермерите да бъдат подкрепени и стимулирани да направят преход към напълно устойчиви практики. Подобряването на състоянието и разнообразието на агро-еко системите може да повиши устойчивостта на сектора към изменението на климата, рисковете за околната среда и социално-икономическите сътресения. Същевременно могат да се създадат условия за нови работни места в биологичното земеделие, селския туризъм или друг вид отдих.

Поставените цели изискват синергия между Стратегията за биологичното разнообразие, Стратегията „От фермата до трапезата“ и Стратегическите планове по ОСП. Очакванията са Стратегическите планове по ОСП да финансират прехода към устойчиви практики като прецизно земеделие, биологично земеделие, агроекология, агролесовъдство, екстензивно използване на пасищата и по-високи стандарти за хуманно отношение към животните.

Стратегията за биологично разнообразие определя необходимостта от преобразуване на най-малко 10% от земеделските площи в характеристики на ландшафта като буферни ивици, площи под угар, жив плет, непродуктивни

дървета, тераси, водни площи. Тези дейности могат да подобрят улавянето на въглерода, да допринесат за предотвратяване на ерозията и изтощаването на почвата, да допринесат за пречистване на въздуха и водата и да подобрят адаптирането към изменението на климата и биоразнообразието. Държавите членки се очаква да работят за осигуряване на свързаност между местообитанията чрез инструментите на ОСП чрез прилагането на Директивата за местообитанията.

Екологичното земеделие е инструмент за осигуряване на здравословна храна, като същевременно се поддържа производителността, увеличава се плодородието на почвата и биоразнообразието и се намалява отпечатъкът от производството на храни. Същевременно се създават повече работни места и се привличат млади фермери. За да се използва максимално този потенциал, стратегията поставя целта най-малко 25% от земеделската земя в ЕС да бъде обработвана по биологичен начин до 2030 г.

За да насърчи практики за устойчиво управление на почвата, да се защити почвеното плодородие, да се намали ерозията на почвата и да се увеличи органичното вещество в почвата, както и за идентифициране на замърсени почвени места, възстановяване на деградирани почви, въвеждане на цели за възстановяване и подобряване на мониторинга на качеството на почвата, през 2021 г. ЕК прие Стратегия на ЕС за почвите за 2030 г. и План за действие за нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата (ЕК, 2021). Като част от амбицията за нулево замърсяване за околна среда без токсични вещества, ЕС прие нова стратегия на ЕС за устойчивост в областта на химикалите, работеща в съответствие с Плана за действие за нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата.

На 22 юни 2022 г. ЕК представи предложение за Регламент за възстановяване на природата, целящ възстановяване на увредените екосистеми в цяла Европа, по отношение на земеделските земи, морета, горите и градската среда. Регламентът установява правила, които да допринесат за дългосрочно и устойчиво възстановяване на биоразнообразието и природните ресурси в сухоземните и морските зони на ЕС чрез възстановяване на екосистемите, за постигане на целите на ЕС относно смекчаване на изменението на климата, адаптиране към тях и изпълнение на международните ангажименти на ЕС. Регламентът установява рамка, в която ДЧ, чрез национални планове за възстановяване на природата, трябва да въведат ефективни мерки за възстановяване, които до 2030 г. следва да обхващат най-малко 20% от сухоземните и морските зони на Съюза и до 2050 г. всички екосистеми, нуждаещи се от възстановяване. Регламентът поставя за цел възстановяване до 2050 г. на 90% от местообитанията в ЕС, които не са в добро състояние (на стъпки - 30% до 2030 г. и 60% до 2040 г.). Същевременно ДЧ са задължени да преодолеят спада на популациите на опрашителите до 2030 г., а след това да постигнат тенденция на нарастването им до постигане на задоволителни нива.

По отношение на селскостопанските екосистеми ДЧ трябва да въведат мерки за възстановяване и подобряване на биоразнообразието и постигане на нарастваща тенденция на национално ниво на всеки от следните показатели: а) индекс на пасищни пеперуди; б) запас от органичен въглерод в обработваемите земи; в) дял от земеделска земя с елементи на ландшафта. Трябва да бъдат приложени възстановителни мерки за повишаване на индекса на птиците в земеделските земи и за поддържането и повторното овлажняване на торфищата.

4. Ролята на търговската политика

ЕК предвижда да използва търговската политика на Съюза като инструмент в подкрепа на екологичния преход и запазване на конкурентоспособността на европейските производители. Комисията поема ангажимент да работи за укрепване и пълно прилагане на разпоредбите относно биоразнообразието в съществуващите и новите споразумения за свободна търговия. Като част от заложените в Зеления пакт мерки, през ноември 2021 г. ЕК представи предложение за регламент относно пускането на пазара на ЕС и износа от ЕС на определени стоки и продукти, свързани с обезлесяването и деградацията на горите. Обезлесяването и деградацията на горите допринасят за изменението на климата и загубата на биологично разнообразие. Основният двигател на обезлесяването и деградацията на горите е разширяването на земеделските земи, особено за производство на определени стоки като дървесина, палмово масло, соя, какао или кафе и отглеждането на говеда. Очаква се нарастващото световно население и нарастващото търсене на селскостопански продукти, особено на тези от животински произход, да увеличат нуждата от земеделска земя и да окажат допълнителен натиск върху горите. Целта на регламента за обезлесяването е да се избегне или да се сведе до минимум допускането на пазара на ЕС на продукти, допринасящи за обезлесяването или деградацията на горите в рамките на ЕС и в световен мащаб и да се насърчат щадящи горите вериги за създаване на стойност.

5. Други инициативи на ЕК, свързани с реализацията на целите на Зеления пакт

Амбициозната цел на Зеления пакт за постигане на най-малко 25% от земеделската земя в ЕС за биологично земеделие до 2030 г. изисква значителни усилия от страна на ДЧ. За да улесни постигането на целта, Комисията изготви План за действие за биологично производство в ЕС, който надгражда плана за действие за периода 2014-2020 г., считан за напълно изпълнен. Планът за действие има за цел да насърчи значително увеличаване на дела на биологичното земеделие в ЕС чрез насърчаване на земеделските стопани да преминат към биологично земеделие и да разшири достъпа до биологични храни, за да увеличи нормалната крива на растеж на биологичното производство и да се постигне цел от 25% до 2030 г.

Част от предложенията на ЕК са биологичните продукти да бъдат интегрирани в училищното хранене и столовете на работното място чрез обществени поръчки, в сектора на хотелиерството чрез стимули и маркетинг, в супермаркетите чрез промоционални кампании и в домакинствата. Ще бъдат положени усилия за подобряване на достъпността на биологичните храни, включително за семейства с ниски доходи. Планът за действие също има за цел да подкрепи земеделските стопани при преминаването им към биологично производство, като засили възможностите за обучение и чрез подкрепа на пазара на биологични продукти.

ЕК настоява ДЧ със стратегическите планове на ОСП да определят национални стойности за всички цели на Зеления пакт, включително земята за биологично земеделие. В допълнение, ДЧ трябва да разработят своя собствена национална стратегия за биологично земеделие, в която да обяснят как възнамеряват да допринесат за постигането на общата за ЕС цел, като определят национална стойност за дела на площта, заета с биологично земеделие до 2030 г., като имат предвид различните си отправни точки, а Комисията ще наблюдава напредъка по постигане на целта.

Планът за действие на ЕС е организиран по три оси, които обхващат структурата на веригата за доставка на храни – производство, преработка, търговци на дребно и потребители:

Ос 1: Стимулиране на търсенето и осигуряване на доверие на потребителите, тъй като растящото потребление на биологични продукти е от жизненоважно значение за насърчване на земеделските производители да преминат към производство на биологични продукти.

Ос 2: Стимулиране на преобразуването и укрепване на цялата верига на стойността, включително стимули за увеличаване на производството.

Ос 3: Подобряване приноса на сектора на биологичното производство към устойчивостта и екологичните предизвикателства.

Стратегия на ЕС за почвите до 2030 г., обявена от ЕК през ноември 2021 г., е базирана на Европейския зелен пакт и двете основни стратегии – Стратегията за биоразнообразието и Стратегията „От фермата до трапезата“. Стратегията за почвите подчертава значението на почвите като домакин на повече от 25% от цялото биоразнообразие на планетата, най-големият сухоземен въглероден резервоар, важен инструмент за минимизиране на въздействията от наводнения и суши чрез големия капацитет на почвите за задържане на вода. Почвата и множеството организми, които живеят в нея, осигуряват храна, биомаса и влакна, суровини, регулират цикъла на вода, въглерод и хранителни вещества и правят живота на сушата възможен. Почвата е в основата на хранителната верига и нейното здраве е пряко свързано с благосъстоянието на хората. Засилването на улавянето на въглерод чрез възстановяване и по-добро управление на почвите се считат за съществени за постигане на нетни нулеви емисии на парникови газове до 2050 г.

Оценките на ЕК показват, че до 70% от почвите в ЕС не са здрави поради постоянно неустойчиво използване и управление на земята, прекомерна експлоатация и замърсяване. Инвестирането в предотвратяване и възстановяване на деградацията на почвата е икономически устойчиво, тъй като здравите почви поддържат много сектори на икономиката, докато деградацията на почвата е скъпа. Управленските практики, които поддържат и подобряват здравето на почвата и биоразнообразието, ограничават вложенията (пестициди, торове), необходими за поддържане на добивите. Счита се, че намаляването на деградацията на почвата не само ще подобри глобалната продоволствена сигурност, но и ще повлияе върху качеството на продуктите и тяхната хранителна стойност.

Стратегията определя рамка и конкретни мерки за защита, възстановяване и устойчиво използване на почвите, но също така и мерки за обществена ангажираност, споделени знания, устойчиви практики и мониторинг за постигане на общи цели. Целите могат да бъдат постигнати само чрез комбинация от доброволни и правно обвързващи мерки, които се основават на съществуващите национални политики за почвите.

Визията на стратегията предвижда, че до 2050 г. всички почвени екосистеми в ЕС трябва да бъдат в добро състояние и следователно да са по-устойчиви. Средносрочните цели до 2030 г. предвиждат:

- 1) Борба с опустиняването, възстановяване на деградирала земя и почва и постигане на свят, неутрален по отношение на деградацията на земята;
- 2) Възстановени са значителни площи от деградирани и богати на въглерод екосистеми, включително почви;

3) Постигане на нетно премахване на парникови газове в ЕС от 310 милиона тона еквивалент на CO₂ годишно за сектора на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (LULUCF);

4) Намаление на загубите на хранителни вещества с най-малко 50%, общата употреба и риск от химически пестициди с 50% и употребата на по-опасни пестициди с 50% до 2030 г. В дългосрочен план стратегията предвижда замърсяването на почвата до нива, които вече не се считат за вредни за човешкото здраве и природните екосистеми.

Стратегията за почвите предвижда ЕК да представи предложение за Закона за здравето на почвата, което трябва да се справи с трансграничните въздействия на деградацията на почвата, да осигури равни пазарни условия и ниво на мониторинг и регулиране сред ДЧ и същото ниво на защита като това, което съществува за водата, морската среда и въздуха.

През декември 2021 г. ЕК прие Съобщението относно устойчивите въглеродни цикли, което излага план за действие за това как да се разработят устойчиви решения за увеличаване на премахването на въглерод (ЕК, 2021). Съобщението подчертава няколко ключови предизвикателства и предлага краткосрочни и средносрочни действия за справянето с тях. ЕС вече си е поставил целта за климатична неутралност в цялата икономика до 2050г. Европейският закон за климата изисква емисиите и поглъщанията на парникови газове (ПГ) да бъдат балансирани в ЕС най-късно до 2050 г. с цел постигане на отрицателни емисии след това.

За постигане на такива амбициозни цели съобщението определя, че устойчиви и устойчиви на климата въглеродни цикли трябва да бъдат установени чрез три ключови действия:

Първо: драстично намаляване на зависимостта от въглерода, например чрез подобряване на ефективността на сградите, видовете транспорт и индустриите, чрез намаляване на потреблението на първични ресурси и преминаване към кръгова икономика и увеличаване на възобновяемата енергия. За да постигне целта за климатична неутралност до 2050 г., ЕС трябва да намали с 95% сегашното използване на енергия от изкопаеми въглеродни източници в крайното потребление на енергия в ЕС.

Второ: рециклиране на въглерода от потоците от отпадъци, от устойчиви източници на биомаса или директно от атмосферата, за да се използва в секторите на икономиката, които неизбежно ще останат зависими от въглерода. Кръговата икономика и секторите на устойчивата биоикономика могат да допринесат за постигане на тази цел.

Трето: висококачествени решения за премахване на въглерод, които улавят CO₂ от атмосферата и го съхраняват в дългосрочен план, или в екосистеми чрез решения за защита на природата и въглеродно земеделие, или в други форми за съхранение чрез индустриални решения, като същевременно гарантират липса на отрицателно въздействие върху биоразнообразието или влошаване на екосистемата.

Въглеродно земеделие. Устойчивото управление на земите ще бъде от решаващо значение за постигането на целта на ЕС за климатична неутралност до 2050 г., тъй като ще увеличи количеството въглерод, уловен и съхраняван в растенията и почвите. Докато горите показват годишно нетно поглъщане на въглерод на ниво ЕС, всички други видове земеползване като обработваеми земи, пасища, влажни зони показват общи годишни нетни емисии със значителни разлики между ДЧ. ЕК разработи изменения в Регламента за земеползване,

промяна в земеползването и горското стопанство чрез определяне на цел на ниво ЕС за нетни годишни поглъщания от 310 Mt CO₂ до 2030 г. и разпределяне на приноса на всяка ДЧ. Предложението също така включва целта за постигане на климатична неутралност в целия земен сектор до 2035 г., което означава, че отстраняването на въглерод в земните екосистеми трябва да балансира емисиите на парникови газове от обработката на земя, животновъдството и употребата на торове. Тези действия ще допринесат и за възстановяването на биоразнообразието и устойчивата природа в ЕС.

Въглеродното земеделие може да се определи като екологичен бизнес модел, който възнагражда управителите на земи за прилагането на подобрени практики за управление на земята, които водят до увеличаване улавянето на въглерод в живата биомаса, мъртвата органична материя и почвите чрез подобряване улавянето на въглерод и/или намаляване на освобождаването на въглерод към атмосферата. Финансовите стимули могат да идват от публични или частни източници. Кредитите за въглеродно земеделие се очаква да се превърнат в допълнителен „продукт“, който управителите на земи могат да продават заедно с традиционните си продукти като храна и биомаса. Купувачите на тези кредити могат да бъдат икономически оператори като компании за преработка на храни, които искат да намалят въглеродния отпечатък в собствените си вериги за стойност или фирми, които искат да неутрализират собствените си емисии. Освен това практиките за въглеродно земеделие подобряват екосистемните услуги и помагат на управителите на земи да бъдат по-устойчиви на изменението на климата.

През ноември 2022 г. ЕК публикува проект на Регламент за сертифициране на поглъщането на въглерод. Целта на предложението е стимулиране прилагането на иновативни и устойчиви решения за улавяне на въглерод, които да допринесат за постигането на целите на ЕС в областта на климата, опазването на околната среда и нулевото замърсяване. Системата за сертифициране следва да гарантира прозрачното идентифициране на въглеродното земеделие и индустриалните решения, които недвусмислено премахват въглерода от атмосферата. За да се гарантира прозрачността и надеждността на процеса на сертифициране, в предложението се определят правила за независимата проверка на поглъщанията на въглерод, както и правила за признаване на схемите за сертифициране, които вече се използват за доказване на съответствието в рамката на ЕС. Проектът на регламент е в процес на обсъждане в органите на ЕС

Директива за промишлените емисии. Индустриалните производствени процеси представляват значителен дял от общото замърсяване в Европа поради техните емисии на замърсители на въздуха, заустване на отпадъчни води и генериране на отпадъци. Директива 2010/75/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно промишлените емисии (Директивата за промишлените емисии или IED) е основният инструмент на ЕС, регулиращ емисиите на замърсители от промишлени инсталации. IED има за цел да постигне високо ниво на защита на човешкото здраве и околната среда чрез намаляване на вредните промишлени емисии в целия ЕС, чрез по-добро прилагане на най-добрите технологии.

В съответствие със Зеления пакт, целта за постигане на климатична неутралност в ЕС до 2050 г. и Плана за действие на ЕС: „Към нулево замърсяване на въздуха, водата и почвата“, Комисията предложи преразглеждане на правилата на ЕС относно замърсяванията от големи промишлени инсталации. На 5 април 2022 г. ЕК прие предложението за директива за изменение на Директивата за промишлените емисии и Директива 1999/31/ЕО на Съвета относно депонирането

на отпадъци и регламент относно докладването на данни за околната среда от промишлени инсталации, преразглеждащ Регламент (ЕО) № 166/2006.

В областта на селското стопанство директивата разширява обхвата на сегашната директива чрез понижаване на прага, над който ще бъдат включени инсталациите за свине и птици и чрез добавяне на говедовъдство. Досегашните правила обхващат интензивно отглеждане на домашни птици или свине с повече от 40 000 места за домашни птици, повече от 2 000 места за производствени свине (над 30 кг) или с повече от 750 места за свине майки. Предложението на ЕК е новите правила да обхващат отглеждането на едър рогат добитък, свине или домашни птици в инсталации от 150 животински единици (ЖЕ) или повече, както и отглеждането на всякакви смеси от говеда, свине и птици в инсталации от 150 животински единици или повече.

На по-късен етап ще бъдат приети оперативни правила за животновъдните ферми, които ще вземат предвид не само естеството, вида, размера и гъстотата, но и сложността на тези инсталации и диапазона от въздействия върху околната среда, които те могат да имат, заедно с икономическите аспекти. Целта е да бъдат установени пропорционални изисквания за различни земеделски практики (интензивни, екстензивни, органични), да се вземат предвид спецификите на екстензивното отглеждане на едър рогат добитък, като се минимизира тежестта за сектор и компетентните органи.

Всички изброени допълнителни инициативи на ЕК допринасят по специфичен начин за постигането на целите, свързани с околната среда и климата. Те допълват цялостната картина на холистичния подход на ЕС към начертания нов път за развитие на Съюза и трябва да бъдат взети предвид при цялостната оценка на въздействието на Зеления пакт върху селскостопанския сектор.

6. Оценка на ефекта на Зеления пакт, стратегия „От фермата до трапезата“ и Стратегията за биоразнообразие върху селскостопанския сектор

След приемането на Зеления пакт, стратегия „От фермата до трапезата“ и Стратегията за биоразнообразие бяха направени редица изследвания и доклади във връзка с потенциалното въздействие на документите върху развитието на селскостопанския сектор. ЕК беше многократно критикувана, че не е направила холистична оценка на въздействието на Зеления пакт. Подходът, възприет от Комисията, е да изготвя оценка на въздействието на отделните актове, приети в изпълнение на Зеления пакт.

Все пак през 2021 г. беше публикуван технически доклад на Съвместния изследователски център към ЕК „Моделиране на амбицията за околната среда и климата в селскостопанския сектор с модела CAPRI“, който изследва потенциалните ефекти на целите на стратегиите „От фермата до трапезата“ и „Биоразнообразие“ (ЕК, 2022). Докладът измерва въздействието върху селското стопанство на ЕС на четирите количествени цели, заложили в стратегиите, които имат най-голям потенциал да повлияят на селскостопанската среда и производството: намаляване на риска и употребата на пестициди, намаляване на излишъка от хранителни вещества, увеличаване на площта за биологично земеделие и увеличаване на площта за особености на ландшафта с голямо биоразнообразие. Това са и целите, за които ОСП може да даде конкретен принос.

При представянето на документа, ЕК декларира, че докладът не представлява оценка на въздействието на стратегиите. Обхватът на моделирането не включва всички цели, заложи в стратегиите.

Резултатите от моделирането показват, че при прилагане на четирите количествени цели, ако продължат да се имплементират настоящите правила на ОСП (приложими за периода 2014-2022 г.), се постигат значителни ползи за околната среда под формата на намаляване емисиите на парникови газове и амоняк и излишък на хранителни вещества. Същевременно резултатите показват спад в производството в ЕС и вариации в цените и доходите за избрани селскостопански продукти, макар и в различна степен. Отрицателното въздействие може да бъде намалено с приблизително една пета с прилагането на новия модел на ОСП от 2023 г., насочен към ускоряване на прехода към устойчиво селско стопанство. Прилагането на новата ОСП също повишава положителните резултати на селскостопанския сектор по отношение на околната среда. И в двата сценария въздействието върху международните пазари е ограничено. Положителното въздействие може също така да бъде засилено чрез ускорено технологично развитие и подобрения на ефективността, които вероятно ще настъпят до 2030 г.

Двете стратегии, в контекста на ОСП след 2023 г., ще доведат до промени в разпределението на земята, броя на животните, производството и търговската позиция на ЕС. Общата ИЗП ще се увеличи с 2,6% (приблизително 3,7 милиона хектара) главно под формата на пасища и площи с плодове и зеленчуци. Намаляването на добива, свързано с увеличаването на биологичното земеделие и намаляването на пестицидите, води до спад в производството. Повишената ефективност, получена от генетични подобрения, би довела до по-голямо намаляване на броя на животните, в сравнение с производството на млечни продукти и говеждо месо. Промените в производството биха довели до намаляване на износа на зърнени култури, свинско и птиче месо и до влошаване на търговския дефицит на ЕС по отношение на маслодайни култури, плодове и зеленчуци, говеждо, овче и козе месо. За млечните продукти се очаква нетният износ на ЕС да се подобри поради увеличеното производство, произтичащо от генетични подобрения.

Цените на производител се очаква да се повишат с около 10%, като повишението за животинските продукти може да е значително по-високо. По отношение на приходите и разходите за различните производства, може да се очаква по-голямо намаление на приходите в растениевъдството и по-голямо намаление на разходите за животновъдството.

Докладът оценява, че по отношение на въздействието върху околната среда, целите на двете стратегии, подкрепени със средства от ОСП след 2023 г., могат да спомогнат за постигане на 28,4% намаление на емисиите на парникови газове от селскостопанския сектор до 2030 г., в сравнение с базовото ниво. Фокусирайки се само върху емисиите, различни от CO₂ (метан и азотен оксид), това намаление е 17,4 %. Повече от половината обаче „изтичат“ към останалия свят чрез увеличаване на емисиите в региони извън ЕС.

Докладът на Министерството на земеделието на САЩ (Beckman, Ivanic, Jelliffe, Baquedano and Scott, 2021) относно въздействието на намалението на селскостопанските вложения съгласно Зеления пакт, Стратегията „От фермата до трапезата“ и Стратегията за биоразнообразие върху икономиката и продоволствената сигурност разглежда три сценария за изпълнение. Първият сценарий предполага, че ЕС сам изпълнява двете стратегии и търговията е без

ограничения, т.нар. „Само ЕС сценарий“. Вторият сценарий, „Среден сценарий“, разширява ограниченията върху вложенията в селското стопанство до онези търговски партньори на ЕС, които зависят от износа на храни и селскостопански продукти за ЕС. Този сценарий предполага, че ЕС ограничава с 50% вноса от региони, които не приемат стратегиите, за да симулира използването на търговската политика в подкрепа на постигане целите на стратегиите. В третия сценарий, „Глобален сценарий“, проучването разглежда въздействието на краен случай с глобално приемане на целите на стратегиите.

Изводите в доклада сочат, че целта на ЕК за намаляване на използването на земеделска земя, антимикуробни средства, торове и пестициди ще доведе до намаляване на селскостопанското производство в ЕС и ще намали неговата конкурентоспособност на вътрешния и експортния пазар. Ако целите бъдат приети извън ЕС, тези въздействия ще се разширят, с последици по отношение на световното благосъстояние и продоволствената сигурност. До 2030 г. спадът в селскостопанското производство в ЕС ще варира от 7% (при световно прилагане) до 12% (прилагане само в ЕС). Въздействието върху производството ще бъде по-малко в световен мащаб, освен ако целите се прилагат на световно равнище, при който сценарий производството ще намалее с 11%.

Спадът в селскостопанското производство ще се отрази на предлагането на храни в ЕС и ще доведе до увеличения на цените. Цените и разходите за храна на глава от населението ще се увеличат най-много за ЕС във всеки от трите сценария. Въпреки това, увеличенията на цените и разходите за храни биха били значителни за повечето региони, ако стратегиите бъдат приети в световен мащаб. За Съединените щати цените и разходите за храна ще останат относително непроменени, освен в случай на глобално приемане. Спадът на производството в ЕС и на други места би довел до намалена търговия, като отрицателното въздействие се съсредоточава най-вече в региони с най-ниско ниво на продоволствена сигурност. Спадовете в производството и търговията, съчетани с прогнозираните увеличения на цените на хранителните стоки, биха намалили значително брутният вътрешен продукт (БВП) на ЕС, особено ако прилагането на целите е ограничено до ЕС.

Продоволствената несигурност, измерена като брой хора, които нямат достъп до най-малко 2100 калории на ден, нараства значително в 76-те страни с ниски и средни доходи, обхванати от анализа, поради повишаване на цените на хранителните стоки и спад в доходите, особено в Африка. До 2030 г. броят на хората без гарантирано продоволствие, при прилагане на целите само в ЕС, ще се увеличи с 22 млн. души, в сравнение със ситуацията без прилагане на стратегиите на ЕС. Броят ще се покачи до 103 млн. души при средния сценарий и 185 млн. души при глобалния сценарий.

Анализът показва потенциалните въздействия от стратегиите върху пазара и продоволствената сигурност, но не предоставя информация за потенциалните ползи и разходи по отношение на околната среда и човешкото здраве. Същевременно и трите разгледани сценарии ясно демонстрират негативния ефект върху земеделското производство, доходите на фермерите, цените и търговията, както във вътрешен план за ЕС, така и в международен план, като най-засегнати ще бъдат хората с ниски доходи и населението на държавите с ниско ниво на продоволствена сигурност.

Бяла книга „Постигане на глобална продоволствена сигурност без компромис със свободната търговия или селскостопанската производителност: глобална перспектива за Зелената сделка на ЕС и ролята на иновациите за устойчиво

земеделие“ (Noleppa и Capri, 2022) беше публикувана през септември 2022 г. от HFFA Research и Opera Research. Документът прави преглед на научните статии, разглеждащи определени аспекти от предлагането на основните цели на двете базови стратегии на ЕС (намаление на загубата на хранителни вещества с 50% и използването на химически торове с 20%; намаление на употребата и риска от химически пестициди с 50%; намаление на антимикробните средства с 50%; увеличаване на площта с биологично земеделие до 25% от земеделска площ и установяване на минимум 10% непроизводствени площи).

Основните заключения в документа сочат, че постигането на целите би довело до намаление на производството на селскостопански култури в ЕС средно с 24% за зърнените култури и с 25% за маслодайните семена. Това намаление ще бъде придружено от по-високи цени на селскостопанските суровини и храни с поне 10%. Очаква се намаление на износа от ЕС на някои ключови селскостопански продукти, докато вносът на други ключови стоки ще се увеличи съответно. По този начин нетната търговска позиция на ЕС потенциално ще се влоши и дори може да се превърне в нетен вносител на пазари, където е настоящ нетен износител. Освен ако не бъдат подкрепени с допълнителни държавни средства, доходите в селскостопанския сектор ще се свият значително.

Документът също предвижда влошаване на продоволствена сигурност за около 190 млн. души по света. Според доклада, глобалната промяна в земеползването, потенциално причинена от Зеления пакт, може лесно да доведе до емисии от 2,0 милиарда тона еквивалент на въглероден диоксид и да доведе до загуба на глобално биоразнообразие.

Документът прави извода, че не е достатъчно европейското селско стопанство да стане по-устойчиво от екологична гледна точка, а трябва да се гарантира икономическа производителност и просперитет на глобално ниво. ЕС и другите държави трябва да разглеждат икономическите, социалните и екологичните проблеми по балансиран начин. Трябва да се проучи ролята на иновациите за постигане на по-голяма икономическа, социална и екологична устойчивост на селското стопанство. Следва да се прилага холистичен, системен и глобален подход, като всички участници, включително фермери, оператори по хранителната верига, политици и гражданско общество, трябва да бъдат част от дискусиата и решението.

Докладът „Икономически и екологични въздействия на Зелената сделка върху селскостопанската икономика: симулационно проучване на въздействието на Стратегията „От фермата до трапезата“ върху производството, търговията, благосъстоянието и околната среда, въз основа на CAPRI-модела“ е публикуван през септември 2021 г. (Henning и Witzke, 2022). Проучването анализира ефектите от Стратегията „От фермата до трапезата“ върху производството, потреблението и търговията на съответните селскостопански продукти в рамките на ЕС като цяло и с особен акцент върху Германия. Анализът е извършен въз основа на модела CAPRI, който е регионализиран модел на частично равновесие, фокусиран върху селскостопанския сектор, включително въздействието върху околната среда и използването на земята, предизвикано от земеделското производство.

Съгласно изследването, прилагането на стратегията би довело до значителен спад в производството и съответно увеличение на цените в рамките на ЕС, като намалението на азотните торове с 50% генерира най-силен ефект. На практика, спадът в производството варира от -20% за говеждо месо, -6,3% за мляко,

съответно -21,4% и -20% за зърнени и маслодайни семена в целия ЕС. Броят на животните ще бъде намален още повече: спад от -45% по отношение на говедата за угодяване и -13,3% по отношение на млечните крави и младите говеда, а площите със зърнени и маслодайни култури ще бъдат намалени съответно с -2,6% и -6%.

Силният спад в производството ще доведе до значително увеличение на цената. Най-силните ценови ефекти могат да се наблюдават при говеждото месо с увеличение от +58%, следвано от свинското месо с +48% увеличение и суровото мляко с +36% увеличение. Увеличенията на цените за културите ще варират между +15% за плодове и зеленчуци (включително трайни насаждения и вино), +18% за маслодайни семена и +12,5% за зърнени култури. В сравнение с увеличението на цените в рамките на ЕС, повишенията на цените за страните извън ЕС се очаква да бъдат по-умерени.

Докладът предвижда, че намаляването на производството ще доведе до общо намаляване на нетния износ от ЕС. Нетният износ на ЕС на зърнени култури и говеждо месо ще се върне в позиция на нетен внос. Текущият нетен износ на зърнени култури ще бъде намален от +22 милиона тона до нетен внос от -6,5 милиона тона, а нетният износ на говеждо месо ще намалее от +22,5 хиляди тона до нетен внос от -950 хиляди тона. Освен това, свинското месо ще бъде намалено от нетен износ от +4,3 милиона тона на +1 милион тона, износът на мляко ще бъде намален от +5,9 милиона тона на +4,9 милиона тона, докато нетният внос на маслодайни семена ще се увеличи от -17 на -22 милиона тона. И накрая, нетният внос на плодове и зеленчуци също ще се увеличи от -10 милиона на -22 милиона тона.

Същевременно се очаква селскостопанските емисии на парникови газове да бъдат намалени със 109 млн. т CO₂eq. Индексът на биоразнообразието CAPRI се очаква да се увеличи от 0,62 на 0,7, което се равнява на 0,08 единици или +12,9%. Увеличаването на характеристиките на ландшафта до 10% и намаляването на N-баланса ще имат положителен ефект върху биоразнообразието. Докладът оценява, че изпълнението на стратегията ще доведе до публични разходи за приспособяване от приблизително 42 милиарда евро. Основният дял от разходите за приспособяване ще бъде финансиран от потребителите с очаквана загуба на благосъстоянието на потребителите от 70 милиарда евро, което се равнява на 157 евро на глава от населението.

Проучването на Центъра Жак Делор „Екологизиране на хранително-вкусовата политика в ЕС: произход, еволюция и бъдещето, от което се нуждаем“ (Lamy, Pons, Garzon, и Hub, 2021) изследва как агро-хранителната система на ЕС може да стане устойчива, за да отговори по-добре на бъдещите климатични, биоразнообразни и етични предизвикателства. Основното заключение в документа е, че ОСП е от ключово значение за превръщането на агро-хранителния сектор в по-устойчив – екологично, социално и икономически. Поради това е необходимо ОСП да се приведе в съответствие със стратегията „От фермата до трапезата“ и с целите на Зеления пакт. Направените анализи стигат до заключението, че двете стратегии ще доведат до намаляване на селскостопанското производство в ЕС, повишени цени, повече внос на селскостопански и хранителни продукти и промяна в моделите на износ. Според проучването обаче продоволственият суверенитет, разбран по протекционистки начин, няма да реши актуалните проблеми. Поради географските условия има продукти, които ЕС не може да произвежда. Затова търговията със селскостопански и хранителни продукти е необходима, за да осигури адекватно

количество и качество, разнообразие, ефективност (от икономическа и екологична гледна точка) и достъпни цени. Докладът преви извода, че е необходима продоволствена сигурност, която предполага отвореност на търговията, а не продоволствен суверенитет, който предполага протекционизъм.

Прогнозната оценка на ефекта и последствията от въвеждането на нови завишени агроекологични цели в новата ОСП, изготвена от Института по аграрна икономика към Селскостопанска академия през октомври 2020 г. (ИАИ, 2020), изследва ефектите в България от намаляване на употребата/продажбите на химически ПРЗ и намаляване на загубите на хранителни вещества в почвата с 50%; намаляване на продажбите на ВМП с поне 50% до 2030 г.; намаляване на използването на неорганичните торове поне с 20% до 2030 г. и увеличаването на площите с биологично производство поне с 25% до 2030 г. Документът прави прогнозна оценка за възможните ефекти от въвеждане на посочените цели за България до 2030 г., като референтна година за данните и за прогнозиране на оценените ефекти е 2017 г.

В оценката се отбелязва, че увеличаването на площите с биологично производство би могло да доведе до намаление на производството на някои конвенционални култури, увеличаване на търсенето на работна сила, облекчаване на някои отрицателни въздействия на интензивното земеделие върху околната среда, хората и климата и би могло да окаже въздействие върху структурата на стопанствата, тъй като биологичните стопанства са традиционно по-малки като размер. По отношение използването на препарати за растителна защита (ПРЗ) оценката отбелязва, че България остава в зоната на ниско използване на химически средства за защита. Намалението в употребата на ПРЗ се очаква да има силно въздействие в посока намаление на общото производство на растениевъдна продукция, което от своя страна ще доведе и до намаляване на производителността и добивите на площ. От друга страна може да се очаква, че произведените селскостопански продукти ще бъдат по-здравословни. Производствената структура в земеделието ще претърпи промяна, като най-засегнати в негативен аспект ще са площите, заети от полски култури, зеленчуци и трайни насаждения. Доходите на земеделските производители ще намалееят като следствие от намалените добиви, ефективността и рентабилността на растениевъдното производство ще намалееят и се очаква сериозен ефект в посока намаление на външнотърговския селскостопански баланс.

Според оценката на ИАИ, намаляването на използването на неорганичните торове се очаква да има среден отрицателен ефект върху общото производство на растениевъдна продукция. Производителността и добивите на площ ще намалееят, качеството на продукцията също ще бъде засегнато, цените на местната растениевъдна продукция слабо ще се увеличат. Очаква се слабо намаление на площите с полски култури, трайни култури и зеленчуци за сметка на култури, които могат да се отглеждат и дават задоволителни добиви при по-ниски норми на торене. По-ниските добиви пряко ще рефлектират в намалени доходи за земеделските производители. Очаква се по-скоро слабо положително въздействие върху здравето и качеството на живот на населението и биоразнообразието. Намаляването на използване на ветеринарно-медицински препарати ще засегне най-вече индустриалното свиневъдство и птицевъдство. Може да се очаква увеличение в броя на стопанствата при намаляване на средния брой на животинските единици, което може да доведе до намаляване конкурентоспособността на животновъдството. Делът на животновъдството в

селското стопанство и в икономиката на страната ще намалее допълнително, което ще засегне най-вече селските райони.

Заклучение

Без съмнение Европейският зелен пакт не е просто стратегия за ЕС за увеличаване на приноса за опазване на околната среда и смекчаване на изменението на климата. Това е цялостен подход за развитие на Съюза, базиран на опазване на природните ресурси, пренасочване към възобновяеми източници, неутралност на изменението на климата, възстановяване на околната среда и биоразнообразието. Зеленият пакт обхваща мерки, действия и правни инструменти, които засягат всички сфери на икономическото и социалното развитие на ЕС.

Холистичният подход на ЕК ще позволи по-успешно движение към постигане на набелязаните цели. Същевременно трябва да се има предвид, че приетите стратегически документи изискват разработването на програми за прилагане в ДЧ, достатъчно амбициозни, така че да позволят постигане на целите в Зеления пакт. Същевременно ДЧ трябва да осигурят реално имплементиране на изискванията на новоприетите регламенти и директиви. Следователно, постигането на целите, поставени в документите на ЕС, зависи от амбицията и последователността на ДЧ. Оценката обаче на напредъка и реалния ефект на приетите мерки, както върху околната среда и климата, така и върху икономическата и социална устойчивост на ЕС, може да бъде дадена само от ЕК, след като събере и обобщи постигнатото и ефектите в отделните ДЧ.

Земеделното е секторът, върху който климатичните промени, състоянието на природните ресурси и биоразнообразието оказват най-съществено пряко влияние. Същевременно очакванията от страна на сектора за принос за климатичните и екологичните цели на ЕС са огромни. Тези очаквания, въплътени като задължения в нормативни актове или цели в стратегически и оперативни документи, нямат еднозначно влияние върху сектора. Оценките, направени от различни научни организации и от ЕК, почти единодушно показват очаквания в една посока - намаление в производството и производителността на стопанствата, засягане на тяхната ефективност и конкурентоспособност, което от своя страна ще има отрицателен ефект върху доходите на фермерите и ще засили тяхната уязвимост. Същевременно се очаква увеличение в цените на основните храни, което ще засегне отрицателно потребителите.

Засягането на общата конкурентоспособност на земеделското производство и нивото на производство ще намали износа от ЕС, като същевременно ще засили вноса на някои продукти (особено фуражи) и ще превърне Съюза от традиционно силен износител на селскостопански продукти и храни, за някои видове производства, в нетен вносител.

Очакванията са за влошаване на продоволствената сигурност. Макар че в ЕС не може да се говори за недостиг на храни, вече има данни за проблеми с достъпността на храните от гледна точка на цените и доходите на част от населението на ЕС. В международен план въпросът за продоволствената сигурност стои по-остро, особено по отношение на най-бедните държави, с висок процент от населението без реален достъп до достатъчно храни.

Очакванията за България не се различават съществено от тези за целия ЕС. Намаляването на използването на ПРЗ и торове се очаква да се отрази отрицателно върху производството и добивите, в някои отношения и на качеството на продукцията. България, както и ЕС, е нетен износител на

земеделски продукти. Намалването на обема на производството ще доведе и до намаляване на износа, което ще се отрази на търговското салдо на страната. Негативен ефект може да се очаква по отношение на животновъдството, особено индустриалното свиневъдство и птицевъдство. Намаленото използване на антимицробни продукти може да доведе до намаляване на броя на животинските единици в стопанствата, което да се отрази негативно на тяхната конкурентоспособност. Може да се очаква настъпването на някои структурни промени по отношение на стопанствата, най-вече от увеличаването на броя и площта на биологичното производство, което традиционно се извършва в малки по размер земеделски стопанства.

Повечето анализи показват потенциал за положително въздействие на прилагането на Зеления пакт, Стратегията „От фермата до трапезата“ и Стратегията за биоразнообразие върху приноса на земеделието към намаляване на климатичните промени, опазването на природните ресурси и биоразнообразието. Разбира се, реалният принос зависи от амбицията, която ДЧ са готови да приложат. Следващата крачка е изграждането на работещи системи за събиране на данни и мониторинг на резултатите, които да позволят реална оценка на постигнатите резултати и да дадат основа за определяне на бъдещите цели и политики.

Без съмнение, новата ОСП, приложима след 2023 г., разполага със значителен набор от инструменти, които могат да допринесат за плавния преход към устойчиво производство. Базовата линия в различните ДЧ на ЕС е различна по отношение на отделните показатели. Това следва да бъде отчетено при определянето на приноса на отделните държави. Гъвкавостта при настройката на прилагането на политиката чрез Стратегическите планове по ОСП дава възможност да се съсредоточат усилията и средствата към областите, в които има най-много проблеми и потенциал за развитие.

Поради трудната икономическа и политическа ситуация в света и особено в Европа, има призови за намаляване на амбициите на Зеления пакт и отлагане на изпълнението на някои от стратегическите и законови предложения. Засега ЕК твърдо отстоява мнението, че в дългосрочен план успешното и устойчиво развитие (от гледна точка на икономическа, социална и екологична устойчивост) може да се постигне чрез следване на стратегическите цели на Зеления пакт и полагане на всички усилия за постигане на вече дефинираните цели. Трябва да се има предвид, че ЕС е лидер в инициативите за климата и околната среда, но не може да постигне достатъчно реални резултати, ако останалият свят и особено съседните държави, не споделят възгледите и амбициите на ЕС. Съюзът трябва да привлече съмишленици сред държавите, споделящи сходни виждания и цели. Неслучайно ЕК лансира подхода за използване на инструменти като международна търговия, процеса на разширяване на ЕС за увеличаване на прилагането на целите и приоритетите от Зеления пакт извън ЕС.

В заключение може да се каже, че оценката на въздействието на Зеления пакт върху селскостопанския сектор не може да се ограничи до оценка на размера на производството, доходите за земеделските производители, цените на храните, разнообразието и безопасността на предлаганите на потребителите храни, износа и вноса на земеделски продукти и храни. В оценката трябва да се вземат предвид и приносът на земеделието за намаляване на емисиите и увеличаване на поглъщанията, замърсяването на почвите и водите, опазването на биоразнообразието, доставянето на възобновяеми източници на енергия, приносът за развитие на биоикономиката и кръговата икономика. Реална оценка,

базирана на данни, ще може да се направи след известен период на прилагане на изискванията и при отчитане на реалния прогрес в посока постигане на таргетите на ниво ЕС и ДЧ.

Исползвани източници

- European Commission (2019), Communication on “The European Green Deal”
- European Commission (2021), Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (‘European Climate Law’)
- European Commission (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “A New Industrial Strategy for Europe”, Brussels, COM (2020) 102 final
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “Updating the 2020 New Industrial Strategy: Building a stronger Single Market for Europe’s recovery”, Brussels, COM (2021) 350 final
- European Commission (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “A new Circular Economy Action Plan - For a cleaner and more competitive Europe”, Brussels, COM (2020) 98 final
- European Commission (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “Sustainable and Smart Mobility Strategy – putting European transport on track for the future”, Brussels, COM (2020) 789 final
- European Commission (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on “Biodiversity Strategy for 2030”, COM (2020) 380 final, Brussels
- European Commission (2022), Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on nature restoration, COM (2022) 304 final, Brussels
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Pathway to a Healthy Planet for All EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil', Brussels, COM (2021) 400 final
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy”, Strasbourg, COM (2021) 390 final
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on an Action Plan for the Development of Organic Production, Brussels, COM (2021) 141 final/2
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the

- Committee of the Regions “EU Soil Strategy for 2030”, Brussels, COM (2021) 699 final
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on “Pathway to a Healthy Planet for All”, EU Action Plan: 'Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil', Brussels, COM (2021) 400 final
- European Commission (2020), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on “Chemicals Strategy for Sustainability - Towards a Toxic-Free Environment”, Brussels, COM (2020) 667 final
- European Commission (2021), Proposal for a Regulation of the European parliament and of the Council on the making available on the Union market as well as export from the Union of certain commodities and products associated with deforestation and forest degradation, Brussels, COM (2021) 706 final
- European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Sustainable Carbon Cycles, Brussels, COM (2021) 800 final
- European Commission (2022), Proposal for a Directive of the European parliament and of the Council amending Directive 2010/75/EU of the European Parliament and of the Council of 24 November 2010 on industrial emissions (integrated pollution prevention and control) and Council Directive 1999/31/EC of 26 April 1999 on the landfill of waste, COM (2022) 156 final
- European Commission (2022), Proposal for a Regulation of the European parliament and of the Council on reporting of environmental data from industrial installations and establishing an Industrial Emissions Portal, COM (2022) 157 final
- European Commission, Joint Research Centre, Barreiro-Hurle, J., Bogonos, M., Himics, M. et al. (2021), Modelling environmental and climatic ambition in the agricultural sector with the CAPRI model – Exploring the potential effects of selected farm to fork and biodiversity strategies targets in the framework of the 2030 climate targets and the post 2020 Common Agricultural Policy, *Publications Office*
- Beckman, J., Ivanic, M., Jelliffe, J., Baquedano, F., and Sara Scott, USDA (2021), Economic and Food Security Impacts of Agricultural Input Reduction Under the European Union Green Deal’s Farm to Fork and Biodiversity Strategies, *Economic Brief No. (EB-30)* 59 pp
- Noleppa, S., HFFA Research GmbH, Ettore Capri, Opera Research (2022), White paper “Achieving global food security without compromising free trade or agricultural productivity: a global perspective on the EU’s Green Deal and the role of innovation for sustainable agriculture”, <https://operaresearch.eu/achieving-global-food-security-without-compromising-free-trade-or-agricultural-productivity-a-global-perspective-on-the-eus-green-deal-and-the-role-of-innovation-for-sustainable-agriculture/>
- Henning, C. (University of Kiel), Witzke, P. (EuroCare, Bonn) (2021), “Economic and Environmental impacts of the Green Deal on the Agricultural Economy: A Simulation Study of the Impact of the F2F-Strategy on Production, Trade, Welfare

and the Environment based on the CAPRI-Model”, https://grain-club.de/fileadmin/user_upload/Dokumente/Farm_to_fork_Studie_Executive_Summary_EN.pdf

Lamy, P., Pons, G., Garzon, I., Hub, S. (2021) “Greening Agri-Food Policy in the EU: Origins, Evolution and the Future We Need”, <https://www.europejacquesdelors.eu/publications/grape-1>

European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 'Fit for 55': delivering the EU's 2030 Climate Target on the way to climate neutrality, Brussels, COM (2021) 550 final

European Commission (2021), Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a Social Climate Fund, Brussels, COM (2021) 568 final

European Commission (2021), Proposal for a DIRECTIVE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Directive 2003/87/EC establishing a system for greenhouse gas emission allowance trading within the Union, Decision (EU) 2015/1814 concerning the establishment and operation of a market stability reserve for the Union greenhouse gas emission trading scheme and Regulation (EU) 2015/757, Brussels, COM (2021) 551 final

European Commission (2021), Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL amending Regulations (EU) 2018/841 as regards the scope, simplifying the compliance rules, setting out the targets of the Member States for 2030 and committing to the collective achievement of climate neutrality by 2035 in the land use, forestry and agriculture sector, and (EU) 2018/1999 as regards improvement in monitoring, reporting, tracking of progress and review, Brussels, COM/2021/554 final

European Commission (2021), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “New EU Forest Strategy for 2030”, Brussels, COM (2021) 572 final

European Commission (2022), Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the sustainable use of plant protection products and amending Regulation (EU) 2021/2115, Brussels, COM (2022) 305 final

European Commission (2022), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions “An Economic and Investment Plan for the Western Balkans”, Brussels, COM (2020) 641 final

ИАИ (2020), Прогнозна оценка на ефекта и последствията от въвеждането на нови завишени агроекологични цели в новата ОСП, София

